

הליכוד

בית הדין העליון

עתירה 1667-22

עתירה 1669-22

יום ב', כ"ו בתמוז תשפ"ב, 25.7.2022

בעניין:

העותרים:

פארס עבד, נדאל אברהים, סאלח חרב, סלמאן אבו סמרה, מזיד סעיד, ואחמד רבאח – עתירה 1667-22

נגד

המשיבים: תנועת הליכוד – באמצעות ב"כ היועמ"ש עו"ד אבי הלוי

העותרת: דימה תאיה, עתירה 1669-22

נגד

המשיבים:

1. פטין מולא – באמצעות ב"כ עו"ד חמודי מולא ועו"ד קרין עמירה
2. איוב קרא

פסק דין

1. לאחר ששמענו את נימוקי העותרים פארס עבד, נדאל אברהים, סאלח חרב, סלמאן אבו סמרה, מזיד סעיד, ואחמד רבאח; ואת עמדת היועץ המשפטי לליכוד, עורך הדין אבי הלוי, וקראנו את עתירתה של דימה תאיה, ביקשנו את תגובת חה"כ פטין מולה וחה"כ לשעבר איוב קרא; לאחר שקיבלנו את תגובת חה"כ קרא ועוה"ד חמודי מולא וקרן עמירה בשם פטין מולא; הגענו להחלטות בנוגע לבקשות השונות אותן נפרט אחת לאחת:

2. העותרים בבקשה 1667/22 ביקשו לבטל את החלטת הבחירות ביחס למיקומה של משבצת המועמד הלא יהודי ברשימה ולהחזירה למקום בו הציב אותה התקנון לכנסת הקודמת. העותרים הביאו שלל נימוקים כבדי משקל הבאים לשכנע את בית הדין כי החלטת ועדת החוקה שגויה ותגרום נזק פוליטי כבד לליכוד. דא עקא שבהקשר זה מקובלת עלינו עמדת היועץ המשפטי כי אלה שיקולים הנתונים לוועדת החוקה ולמרכז. העותרים לא הביאו כל טיעון משפטי הקשור לדיונים בוועדת החוקה ובמרכז, ולכן אין מקום להתערבות בית הדין בעניין זה.
3. לעומת זאת החלטת ועדת החוקה לאפשר לח"כ מכהן להתמודד על משבצת הבטחת ייצוג מול מועמדים אלמונים בקרב כלל המתפקדים, נגדה כוונה גם העתירה 1669/22, היא בלתי סבירה בעליל והיא סותרת את הוראות סעיף 139 לחוקה הקובע, כי הבחירות תהיינה "שוות". עקרון שוויון הבחירות אינו מתמצה בכלל של "קול אחד לכל אחד", אלא חל גם על שוויון ההזדמנויות בין המועמדים. החוקה מאפשרת יתרון מסוים למועמדים המתמודדים במגזרים הזכאיים להבטחת ייצוג. מתן אפשרות לחברי כנסת מכהנים להתמודד על אותן משבצות מחרף את הפגיעה בשוויון הבחירות, מכיוון שחברת כנסת מכהן זכאי לקבל מענק לצורך התמודדות בהתאם לסעיף 28לד לחוק המפלגות, תשנ"ב-1992. מענק זה מקנה לו יתרון משמעותי על מועמדים המתמודדים על אותה משבצת, אך לא זוכים למענק דומה.
4. הליכוד קיבע כל השנים את העיקרון שח"כ מכהן או ח"כ לשעבר שכיהן מעל 6 חודשים לא יוכל להתמודד במשבצות שנועדו לתת למועמדים חדשים סיכוי הוגן להתמודדות על מקום ברשימה.
5. ברור לכל בר דעת שהתמודדות של ח"כ או ח"כ לשעבר בעל מעמד ציבורי מול מועמד חדש איננה התמודדות הוגנת. לולא ידע הליכוד בעבר להגן על המשבצות המיועדות לאפשר כניסת פנים חדשות, לרשימת הליכוד בכנסת. היה הליכוד מאבד חברי כנסת מצטיינים אשר ייצגו ומייצגים את תנועת הליכוד בכבוד.
6. לליכוד יש עניין מוצהר ומובהק לעודד הזרמת דם חדש לרשימה מתוך שורות פעילי המפלגה, וזאת באמצעות האזורים והמגזרים שנועדו לאפשר התמודדות הוגנת למועמדים חדשים שהם בדרך כלל מוכרים פחות.
7. לכן אין מקום לגזירה השווה שהציע היועץ המשפטי עוה"ד הלוי בין מימון המפלגות המעדיף מפלגות המיוצגות בכנסת, לח"כ מכהן האמור להתמודד, חמוש ברכב ובעוזרים, מעמד ציבורי ומימון ציבורי של 350,000 שקלים מול מתמודדים אלמונים נעדרי מימון בקרב 120,000 בוחרים. לח"כים מכהנים נועדה הרשימה הארצית, שם מתמודדים כל חברי הכנסת בתנאים שווים.
8. להשוואה שעשה היועמ"ש אין מקום כי לכנסת אין עניין מיוחד לעודד מפלגות חדשות. להפך: הדמוקרטיה המרכזיות, מטעמי יציבות, אינן מעודדות ריבוי מפלגות. במרבית הדמוקרטיה בעולם המפלגות השונות המכסות את המפה הפוליטית אינן משתנות. ב-250 שנות דמוקרטיה בארה"ב היו תמיד מצד אחד המפלגה הדמוקרטית ומצד שני הפדרליסטים שהתגלגלו לוויגים שלאחר מלחמת האזרחים התפוגגו ופינו את מקומם למפלגה הרפובליקנית. גם בבריטניה היו מאות בשנים שמרנים מול ליברלים שבתחילת המאה ה-20 פינו את מקומם בהדרגה למפלגת העבודה.
9. הליכוד, לעומת זאת, רואה בשימור האפיק המקנה סיכוי הוגן לפעילי המפלגה שאינם מוכרים בציבור הרחב דבר החיוני למפלגה כאוויר לנשימה, ולכן הוא מקפיד לאפשר להם להיבחר בקרב ציבור מצומצם יחסית ולהיות מוקפצים קדימה ברשימה הארצית.
10. ההפרדה שהליכוד בנה בחוכמה בין ההתמודדויות של מועמדים לא מוכרים לח"כים מכהנים נסדקה בעבר על ידי החלטת מרכז שאפשרה בזמנו לח"כ להתמודד במגזר המיעוטים, החלטה בעייתית, שסתמה בפועל את משבצת המיעוטים בפני מתמודדים חדשים – דבר שיצר תסכול רב ותחושת אפליה בקרב פעילים במגזר המיעוטים.

11. החריגה הזו בוטלה סוף סוף בפריימריס האחרונים, מה שאפשר לחה"כ פטין מולא להיבחר. לו עמדתו של מולא שבפנינו הייתה מיושמת בבחירות הקודמות, הוא לא היה בכנסת כיום היות שאיוב קרא הקדימו במניין הקולות אך שובץ הרחק אחריו.
12. כאמור, בית הדין צריך להיזהר, ולו במראית עין של התערבות בהחלטות מוסדות הליכוד, אך אנו מצווים לבחון את אופן קבלתן והתנהלות המוסדות ע"פ הכללים שהם קבעו לעצמם בחוקת הליכוד. כאשר תקנון הבחירות סותר את הוראות החוקה – עלינו להתערב.
13. בעתירות אחרות הנדונות בפנינו על טענות קשות בנוגע לדיונים ושמירת הנהלים הן בישיבת ועדת החוקה והן בישיבת המרכז, איננו מסמיכים את החלטתנו בעתירה זו על התייחסותנו לטענות הללו, אך כמובן שהן נמצאות ברקע כאשר בית הדין מחשב את השלכות החלטותיו בהיבטים שונים.
14. הסוגיה שבפנינו, אם לקבל את העתירה עוד בשלב זה או להותיר את הסוגיה לוועדת הבחירות, שבבחירות מקדימות החלטותיה אינן סופיות ולכן בבחירות האחרונות דן ביה"ד בעתירות בענייני שיבוץ הרשימה כערכאת ערעור לכל דבר. התשובה לסוגיה שבפתיח היא שכאשר מדובר בהחלטה החורגת ממתחם הסבירות, והסותרת הוראה מפורשת של חוקת התנועה, יש מקום להתערבות כבר בשלב הנוכחי.
15. בעבר כריכתם של חברי הכנסת וחברי הכנסת לשעבר התקבלה ללא ערעור. הפעם, אנו עומדים בפני שינוי משמעותי המגדיל בצורה משמעותית חוסר השוויון בין חברי הכנסת המכהנים למועמדים חדשים אבל גם בינם לבין חברי כנסת לשעבר.
16. מדובר בחוק המעניק מימון לחברי כנסת המתמודדים בפריימריס. השינוי הזה הוא ההופך את ההתמודדות בין הח"כ המכהן למועמדים חדשים על אותה משבצת לבלתי סביר באופן קיצוני. לית מאן דפליג כי חוסר סבירות קיצוני מהווה עילת התערבות בהחלטה של גופי התנועה הנבחרים והמנהליים.
17. אשר לח"כים לשעבר שאינם זוכים למימון, הרי חרף העובדה שבעבר דינם כחברי כנסת, לא נתערב בהחלטה שקיבלה ועדת החוקה. ועדת הבחירות תרכיב את הרשימה לפי פרשנותה את תקנון הבחירות לאחר שתשמע את כל הצדדים.

אשר על כן אנו מחליטים כדלקמן:

בית הדין לא יתערב בעניין מיקום משבצת המיעוטים. חבר כנסת לא יוכל להתמודד על הבטחת ייצוג במגזר המיעוטים. ועדת הבחירות תבחן את הצבתו של ח"כ לשעבר במשבצת, אם השאלה תתעורר, לאור החלטת ועדת החוקה ולאור החלטתנו זו, כאשר היא יכולה לבדוק בין היתר כל מקרה לגופו, בהתחשב בפרמטרים שהוזכרו לעיל.

(-)	(-)	(-)
עו"ד יצחק בס,	עו"ד יאיר לחן,	עו"ד מיכאל קליינר,
חבר בית הדין	חבר נשיאות בית הדין	נשיא בית הדין